

NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU

Michal Černý

1. Stávající právní úprava

Právní úprava práva na ochranu hospodářské soutěže je obsažena především v zákoně č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže v.z.p.p. Tímto zákonem je chráněna svobodná soutěž mezi podnikateli na území ČR, resp. zboží a služby realizované na trhu v ČR.¹ Primárně je chráněna sama existence soutěže, sekundárně pak soutěžitelé a spotřebitelé. Ochrana soutěže je konstituována jako veřejnoprávní, veřejný zájem na existenci svobodné soutěže je zastupován Úřadem na ochranu hospodářské soutěže se sídlem v Brně. Jednotlivá řízení jsou vedena Úřadem jako správně právní procesy. Výsledky řízení (pravomocná rozhodnutí po vyčerpání procesních institutů) jsou přezkoumatelná v rámci správního soudnictví podle zákona 99/1963 Sb., Občanského soudního řádu v.z.p.p.

Soutěž samotná je chráněna před omezováním, zkracováním a vylučováním soutěže, ke kterému typicky dochází těmito jednáními:

- kartely – dohodami narušujícími nebo způsobilými narušit soutěž;
- zneužíváním monopolního nebo dominantního postavení soutěžitele na (relevantním) trhu;
- fúzemi – spojováním podniků, které jsou způsobilé narušit soutěž.

2. Kartely

Za kartel se považuje dohoda mezi jednotlivými soutěžiteli, rozhodnutí sdružení podnikatelů a jednání soutěžitelů ve vzájemné shodě.² Zákon rozlišuje dovolené a nedovolené kartely. Za nedovolené (= zakázané) jsou považovány ty kartely, které

-
1. Zákon přiznává ochranu i proti takovým jednáním, které se uskuteční mimo území ČR, pokud se důsledky projeví na trhu v ČR.
  2. Důležitý je subjektivní prvek vzájemné shody jednání. Při jeho nedostatku se nejedná o kartel, ale o tzv. „paralelní jednání“, u kterého je chování soutěžitele nezávislé, ale je následkem chování jiných soutěžitelů na trhu. Např. provozovatel čerpací stanice pohonných hmot (dále jen „ČSPH“) A ve městě X sníží ceny. Provozovatelé ČSPH B a C v tomtéž městě X sníží nezávisle na sobě ceny také, a to zpravidla ihned poté, co se o této změně cen A dozvěděli. Jednání provozovatelů ČSPH hmot je nejtypičtějším případem paralelního jednání (v minulosti opakovaně šetřeno, cenový kartel nikdy prokázán nebyl).

vedou nebo mohou vést k narušení soutěže. I z tohoto zákazu ale může být učiněna výjimka, a to na návrh účastníků rozhodnutím Úřadu. Důvodem pro povolení výjimky je vždy veřejný zájem a Úřad je oprávněn povolit výjimku jen v rozsahu nezbytném pro jeho uspokojení. Zákon mu ukládá brát zvláštní zřetel na zájmy spotřebitelů. Výjimku nelze povolit, pokud je požadována pro uskutečnění kvalifikovaného jednání, které jsou vypočteny v § 5 odst. 3 ZOHS. Obdobně může být povolení garantováno zvláštním zákonem.³

Na základě ust. § 6a může Úřad rovněž povolit obecnou výjimku pro určité druhy dohod, pokud výhody (zejména pro spotřebitele) převáží nad narušením soutěže. Ani takto však nelze dosáhnout povolení cenového kartelu.

- Cenový kartel: jedná se jednak o přímé určení cen, dále též i nepřímé určení cen – tedy stanovení závazných cen ze strany prodávajícího vůči kupujícím. Tento typ dále zahrnuje i jednání spočívající v tom, že si určité sdružení podnikatelů přijme jednotný ceník, ačkoliv k tomu nemá výjimku nebo zákonné zmocnění.

Příklad⁴: Česká komora veterinárních lékařů: ČKVL přijala rozhodnutím valné hromady pro své členy Závazný ceník odborných veterinárních výkonů. Tímto rozhodnutím byla všem veterinárním lékařům určena povinnost účtovat za odborné úkony minimální ceny, které byly určeny rozhodnutím. Tato dohoda byla shledána nedovolenou jako cenový kartel.

- Kartel kontrolní (výroby, prodeje, vývoje apod.) – závazek spočívající v omezení nebo kontrole výroby, odbytu, technického vývoje nebo dalších investic.
- Kartel rozdělení trhu – dohoda, v níž se jednotliví soutěžitelé navzájem dohodnou, že nebudou vystaveni konkurenčnímu boji tím způsobem, že každý z nich si ponechá určitou část trhu. Tento kartel může být jak vertikální – tedy každý z účastníků se zaměří na jinou cílovou skupinu zákazníků, tak i horizontální – soutěžitelé⁴ se dohodnou, že každý z nich si ponechá určitou geografickou oblast trhu, na které bude nadále působit bez konkurence druhého (ostatních). Tento typ rozdělení trhu bohužel podporuje některými předpisy i současná legislativa – dosud neliberalizovaná oblast energetiky, kde existují regionální monopoly rozvodných závodů.
- Kartel odběrový – závazek soutěžitele(ů) vůči jinému, že uzavření smlouvy se třetí osobou bude podmíněné závazkem odebrat i další zboží, které s požadovaným předmětem plněním nesouvisí ani věcně, ani podle obchodních podmínek či obchodních zvyklostí. Takové jednání může být postiženo též jako zneužití postavení na

---

3. Bez rozhodování Úřadu. V oblasti energetiky jsou dosud přímo rozděleny tržní pozice jednotlivých poskytovatelů, a to v závislosti na geografickém vymezení území. Jedná se zejména o plynárenství a poskytování elektrické energie.

* Není-li výslovně uvedeno jinak, pak příklady byly získány z oficiálních Internetových stránek Úřadu na ochranu hospodářské soutěže v Brně – www.compet.cz – a to včetně textů rozhodnutí.

4. Marže obecně zisk podnikatele (= prodávajícího, poskytovatele služeb), tedy jím přidanou hodnotu na zboží nebo službách. Různými maržemi může podnikatel vytvářet svou obchodní politiku (systémem slev za větší odběr, opakovaný odběr etc). Z hlediska soutěžního práva jsou marže nezávadné tehdy, pokud nejsou diskriminující (např. každému, kdo v období od 1. 1. do 31. 3. odebere zboží za 100.000,- Kč se poskytne sleva ve výši 2 % na každý odběr zboží v období 1. 4 až 30. 6.).

trhu, pokud jej skuteční subjekt, který má monopolní či dominantní postavení na trhu.

- Kartel diskriminační – dohoda, kterou se jednotliví soutěžitelé zavazují, že budou uplatňovat vůči různým partnerům selektivní diskriminační obchodní podmínky. Bonusy, slevy či poskytování různých marží odběratelům zakázané není, ovšem jen v případě, že není uplatňována diskriminace, tedy že jsou uplatňované vůči všem stejně.
- Kartel omezující přístup na trh – dohoda, kterou se zavazují soutěžitelé omezit přístup na trh podnikatelům, kteří nejsou členy dohody. Za takový kartel je možné považovat i odborné sdružení či jinou organizaci hájící zájmy soutěžitelů, popř. i živnostenské společenstvo, pokud se uzavře dalším členům (např. numerus clausus ve stanovách), nebo pokud odmítne poskytnout služby nečlenům.
- Kartel vylučující vystoupení – nedovolenost tohoto kartelu spočívá v tom, že do sdružení podnikatelů lze svobodně vstoupit, ale možnost vystoupení je ztížena či zakázána.
- Licenční kartely – nedovolené licenční smlouvy týkající se svolení užívat ochrannou známku, patent, průmyslový vzor, užitný vzor, též autorská díla – tyto kartely jsou neplatné, pokud ukládají taková omezení, která přesahují rozsah a předmět ochrany průmyslového vlastnictví.

Ani zákaz kartelů není absolutní. ZOHS přímo obsahuje dva instituty – institut výluk ze zákazu a také institut povolení výjimky ze zákazu. Institut výluk ze zákazu je v ZOHS obsažen proto, že nemá smysl zabývat se takovými kartely, jejichž uplatňování objektivně nevede ke zkreslení soutěže. Mezi výluky ze zákazu patří:

- Bagatelní kartely – tj. takové, kdy soutěžitelé jednající ve shodě mají podíl menší než 5 % na celostátním trhu nebo na místním trhu menší než 30 %.
- Jednotné používání obchodních dodacích nebo platebních podmínek, přičemž ale v těchto podmínkách nesmí být stanovena cena – jednalo by se o cenový kartel.
- Dohoda vedoucí k racionalizaci hospodářské činnosti.
- Nediskriminační marže.⁴

Institut výjimek ze zákazu zajišťuje Úřadu možnost pružně reagovat a povolit i takovou kartelovou dohodu, pokud bude zajištěno pozitivní působení na účastníky trhu. Úřad na základě žádosti soutěžitelů může povolit výjimku, pokud:

- Dohoda neobsahuje omezení prodávat jen určité množství nebo jen za určitou cenu, vylučovat určité podnikatele (tj. takové, kteří jsou schopni splnit podmínky).
- Neodporuje zákonnému zakazu nebo dobrým mravům soutěže.
- Omezeními není narušena podnikatelská činnost nabyvatele práva či licence a jejich rozsah neovlivňuje v podstatné míře nepříznivě hospodářskou soutěž na trhu.

---

4. Marže obecně zisk podnikatele (= prodávajícího, poskytovatele služeb), tedy jím přidanou hodnotu na zboží nebo službách. Různými maržemi může podnikatel vytvářet svou obchodní politiku (systémem slev za větší odběr, opakovaný odběr etc). Z hlediska soutěžního práva jsou marže nezávadné tehdy, pokud nejsou diskriminující (např. každému, kdo v období od 1. 1. do 31. 3. odebere zboží za 100.000,- Kč se poskytne sleva ve výši 2 % na každý odběr zboží v období 1. 4 až 30. 6.).

Při povolení výjimky Úřad může stanovit omezení či příkazy, kterými jsou účastníci povinni se řídit.

3. Zneužití monopolního a dominantního postavení na trhu

Za monopolní postavení podnikatele je považováno takové postavení, že podnikatel není vůbec vystaven hospodářské soutěži. Naproti tomu podnikatel vystavený soutěži nepodstatně, je považován za podnikatele s dominantním postavením. Za nepodstatné vystavení soutěži se považuje postavení podnikatele tehdy, pokud svými dodávkami pokrývá nejméně 30 % na relevantním trhu. Obě postavení na trhu je zakázáno zneužít.

Klíčovým pojmem je relevantní trh. Jedná se o ten segment trhu, který je vymezen zastupitelným zbožím nebo službami. Relevantní trh má věcnou, časovou a místní stránku.

Věcná stránka relevantního trhu tvoří jednotlivé výrobky a služby, které jsou pro řízení shledány zastupitelnými.⁵ Z hlediska časové stránky relevantního trhu lze rozlišit trh trvalý, trh opakující se a trh nahodilý. Místní stránka relevantního trhu je vymezena územím, na kterém jsou výrobky a služby považovány za zastupitelné. Rozlišuje se trh celostátní, regionální a lokální⁶.

Konkrétním posouzením relevantního trhu se úřad v těchto případech zabývá vždy, jako příklad lze pro názornost uvést následující případ ÚHS v. Znojmia, a.s. – přehřátá sytá pára (cit., kráceno)*: *Věcný trh: Přehřátá sytá pára (dále jen „pára“). Pára jako energetické médium je technicky nahraditelná jinými nosiči energie, zejména elektřinou nebo fosilními palivy. Náhrada však vyžaduje překonání investiční a časové bariéry, kterou představuje pořízení nebo výměna spalovací technologie (kotlů), často včetně potrubních rozvodů. V případě elektřiny je přechodem vyvoláno ještě znásobení provozních nákladů. Časová bariéra je dána posloupností přinejmenším těchto kroků: projektování – územní a stavební řízení – výběr dodavatelů – stavba a montáž – kolaudace – zkušební provoz. Existence investiční a časové bariéry je příčinou, proč správní orgán nepovažuje v tomto případě elektřinu a fosilní paliva za rozumně použitelné substituty dálkového tepla, jehož nosičem je pára. Geografický trh: dodávka páry je podnikáním v typickém síťovém odvětví; geografickým relevantním trhem je území, kam vedou technické sítě z výroby páry účastníka řízení, jimiž je možné dodávat páru. Časové vymezení trhu: trh má dlouhodobý až trvalý charakter; z hlediska tohoto řízení neexistují podstatná časová ohraničení.*

Za typické případy zneužití postavení na trhu se považují:

- Vynucování nepřiměřených kontraktačních podmínek.

Příklad: ÚHS v. VČE, a.s.: *Východočeská energetika, a.s. (dále jen „VČE“), která podmiňovala uzavření smlouvy o odběru elektrické energie zaplacením dluhu před-*

5. Viz případ publikovaný v Eliáš, K.: Banány a ostatní ovoce

6. Např. při nákupu v městečku o 3.000 obyvatelích může být z hlediska místní stránky relevantním trhem trh lokální (pečivo), regionální (spotřební elektronika) nebo i celostátní (např. lokomotivy).

* Není-li výslovně uvedeno jinak, pak příklady byly získány z oficiálních Internetových stránek Úřadu na ochranu hospodářské soutěže v Brně – www.compet.cz – a to včetně textů rozhodnutí.

chozích odběratelů ve stejné lokalitě (tedy podmínky, kterou energetický zákon nezná). Tato podmínka byla shledána zneužitím postavení na trhu a bylo nerozhodné, že byla zahrnuta do všeobecných obchodních podmínek VČE (které navíc jako orgán dozoru schválilo Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR).

- Vynucování vázaných odběrů (př. dříve v tisku publikovaný případ vázání odběru výrobku Fernet Stock na odběr jiných alkoholických nápojů).
- Diskriminace jednotlivých soutěžitelů (či skupin soutěžitelů) při shodném nebo srovnatelném plnění.

Příklad: Případ Vratislav Štáhlích – CENTRUM TOUR v. ČSAD Plzeň, a.s. – umístění autobusového stání odlišně od jiných dopravců na stejné lince (citace)*: Jednání ČSAD autobusy Plzeň a.s., spočívající v umístění odjezdového stání linek Klatovy – Plzeň – Praha a Praha – Plzeň – Klatovy – Nýrsko na stanoviště č. 36 na Centrálním autobusovém nádraží Plzeň a vyžadování vyšší ceny za použití uvedeného odjezdového stání vůči Vratislavu Štáhlíchi CENTRUM TOUR v období červenec až září 1995 a duben až říjen 1996, má povahu zneužití monopolního postavení ve smyslu ustanovení § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění zákona č. 495/1992 Sb. a zákona č. 286/1993 Sb. na trhu služeb poskytovaných provozovatelům pravidelné autobusové dopravy společností ČSAD autobusy Plzeň a.s. Rozklad: ČSAD autobusy Plzeň, a.s., V Malé Doubravce 27, 312 00 Plzeň, tím, že v době od 1. 7. 1995 do 31. 10. 1995 neumožnila Vratislavu Štáhlíchi, bytem Praha 2, Na bojišti 12, podnikajícímu pod obchodním jménem „Vratislav Štáhlích – CENTRUM TOUR“, bez objektivně ospravedlnitelných důvodů užívat stanoviště na odjezdové stání autobusů na Centrálním autobusovém nádraží v Plzni v kvalitě srovnatelné s kvalitou stanovišť užívaných konkurujícími provozovateli autobusových linek ve směru Plzeň – Praha a zpět, čímž znevýhodnila Vratislava Štáhlícha v hospodářské soutěži na trhu služeb autobusové dopravy, zneužila monopolní postavení na trhu ve smyslu § 9 odst. 3 písm. c) zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění zákona č. 495/1992 Sb. a zákona č. 286/1993 Sb.

Relevantními skutečnostmi: je v prvé řadě to, že Centrální autobusové nádraží v Plzni je stavebně řešeno tak, že nástupiště jsou umístěna rovnoběžně s nádražní halou, takže nejpohodlnější přístup mají cestující, kteří cestují ze stanovišť umístěných na nejbližším (prvním) nástupišti, nejméně pohodlný je přístup na páté a šesté nástupiště, jež jsou umístěna nejdále od nádražní haly a navíc do prosince roku 1995 byla tato nástupiště přístupná pouze podchodem.

- Zastavení nebo omezení výroby, prodeje nebo vývoje za účelem neoprávněného prospěchu na úkor kupujících.

Příklad Škoda, a.s. Mladá Boleslav, která převedla výrobu náhradních dílů na podnikatele, který kapacitně naprosto nestačil pokrýt poptávku – zneužití zde spočívalo v nedostatečné péči (jejím zanedbání).

---

* Není-li výslovně uvedeno jinak, pak příklady byly získány z oficiálních Internetových stránek Úřadu na ochranu hospodářské soutěže v Brně – www.compet.cz – a to včetně textů rozhodnutí.

- Neuzavření smlouvy.

Příklad Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR*: VZP nepovažovala za rentabilní udržovat zubní ordinaci v poliklinice, protože lékaři vykazovali malý počet výkonů!, a proto se dvěma stomatology neuzavřela smlouvu.

Citace: Každá zdravotní pojišťovna svou smluvní politikou formuje ve větší či menší míře jiný trh, a to trh zdravotnických služeb tím, jak umožňuje jednotlivým lékařům svými výkony participovat na nasmlouvané klientele zdravotní pojišťovny. Poukaz zdravotní pojišťovny na ekonomické důvody nelze považovat za objektivní důvod pro odmítnutí uzavření smlouvy, jestliže se tak stalo jen vůči jednomu ze dvou (či více) podmínky splňujících lékařů.

- Závislost smlouvy na rozhodnutí jedné smluvní strany.

Příklad ÚHS v. Česká spořitelna, a.s. (cit. Rozsudku VS OL): „Nevýhodnost, resp. i neobvyklost sjednaných smluvních podmínek pro klienty soutěžitele s dominantním postavením s sebou nese vždy rysy nátlaku, jelikož volba klienta je objektivně omezena právě mírnou dominantancí soutěžitele.“ ...

„ ... že žalobce zneužil svoje dominantní postavení na trhu služeb spojených s vedením spořicírových účtů ve smyslu § 9 odst. 3 zákona č. 63/1991 Sb. v platném znění (dále jen „zákon“), tím, že ve smlouvách o spořicírovém účtu od počátku roku 1995 vynucoval nepřiměřené podmínky v bodech 2 a 9. V bodě 2 smlouvy se vynucuje souhlas „s oprávněním žalobce ze závažných důvodů a v souladu s právními předpisy obchodní podmínky měnit, doplňovat nebo zrušit vydáním podmínek nových“. V bodě 9 smlouvy se vynucuje, aby majitel účtu odpovídal za veškeré „škody a peněžní pohledávky vzniklé v důsledku ztráty, odcizení, padělání či pozměnění platebních instrumentů v rozporu s touto smlouvou a obchodními podmínkami, případně v rozporu s podmínkami pro vydání a používání příslušného platebního instrumentu ke spořicírovému účtu vedenému žalobcem“. Zneužití dominantního postavení pak zakázal a bod 3 napadeného rozhodnutí správního orgánu prvního stupně, jímž byla uložena pokuta ve výši 1 000 000 Kč, vypustil.“⁷

- Křížové financování.

Příklad Česká pojišťovna, a.s. (citace)*: Česká pojišťovna, a.s. nabízela vydávání tzv. Zelené karty (mezinárodně platné potvrzení o zaplacení pojistky odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla) zdarma těm motoristům, kteří byli u ní havarijně pojištěni. Ostatní motoristé byli nuceni zaplatit za vydání karty poplatek. Toto jednání nebylo shledáno způsobilým narušit soutěž!).

4. Fúze – spojování podniků

Fúze jsou posledním z dosud upravených jednání, která mohou vést k narušení hospodářské soutěže. Pojem „fúze“ přitom v soutěžním právu znamená celou škálu

---

7. Toto rozhodnutí má značný význam zejména v tom, že zneužití postavení se od právní moci vydání tohoto rozhodnutí chápe i ve vertikálním směru – tedy může dojít ke zneužití v neprospěch spotřebitelů, nikoliv jen mezi soutěžiteli.

* Není-li výslovně uvedeno jinak, pak příklady byly získány z oficiálních Internetových stránek Úřadu na ochranu hospodářské soutěže v Brně – www.compet.cz – a to včetně textů rozhodnutí.

spojování podniků (v souladu s evropským právem se hovoří právě o „spojování podniků“), nikoliv jen slučování či splývání obchodních společností a družstev. Za „fúzi“ se v soutěžním právu považují:

- sloučení nebo splynutí právnické osoby,
- převod nebo přechod podniku,
- dohoda, na základě které nabude jeden podnikatel právní možnost ovlivňovat chování druhého podnikatele,
- založení společného podniku – tj. vznik nové právnické osoby,
- vznik faktické možnosti kontroly výroby či poskytování služeb (zde se jeden podnikatel dostává do postavení ovládající osoby, a to na základě vlastnictví rozhodujícího obchodního podílu v jiné právnické osobě na základě obsazení orgánů ovládané osoby apod.)

Fúze podléhají kontrole Úřadu, pokud mohou vést k omezení hospodářské soutěže. Za nebezpečné jsou považovány takové fúze, které mohou vést k tržnímu podílu 30 % na relevantním trhu. K účinnosti takových dohod či smluv (bez ohledu na formu) je zapotřebí schválení Úřadem, který ji schválí pouze tehdy, pokud bude prokázáno, že újma soutěže, která uskutečněním fúze nastane, bude převážena pozitivy, které fúze přinese (např. racionalizace výroby, lepší kvalita služeb etc.). Úřad je přitom oprávněn stanovit podmínky a omezení, a jejich plnění následně přezkoumávat.

Příklad: K povolení fúze a uložení podmínek došlo u fúze Sepap, a.s. a Assi Domain – papírny, a.s. (spočívající ve sloučení Sepap, a.s. s obchodní společností Assi Domain – papírny, a.s.), nebo při povolení fúze Emarko, a.s. a Bask, a.s (spočívající v nákupu dalších 49 % k původním 15 % akcií ovládané osoby).

Při projednávání žádosti o povolení fúze hraje klíčovou roli právě určení pojmu relevantního trhu.

Příklad (cit., kráceno): Úřad v průběhu správního řízení přistoupil nejprve k vymezení relevantního trhu (bod 1 odůvodnění) a tržních podílů (bod 2), dále analyzoval a zhodnotil dopady spojení na tržní prostředí (bod 3) a posoudil účastníkem uváděné hospodářské výhody spojení (bod 4) a újmu, která může narušením soutěže vzniknout (bod 5).

1. Vymezení relevantního trhu: Relevantní trh obecně je místem, kde se setkává nabídka s poptávkou. Analýzu relevantního trhu provedl úřad po stránce časové, geografické a věcné. Po stránce časové se jedná o trh trvalý. Trh byl sledován v kalendářním roce 1996. Trh vykazuje rysy stability, dodávky rýže a luštěnin a arašídů nepodléhají v průběhu kalendářního roku větším výkyvům. (Jedinou výjimku tvoří trh neloupaných nepražených arašídů. Trh arašídů nebyl pro potřeby tohoto správního řízení dělen na subtrhy neloupaných nepražených arašídů a pražených loupaných.)*

Z regulací fúzí jsou vyňata ta jednání, jejichž účelem není dosažení kontroly na trhu, ale přímé dosažení zisku – realizací kapitálového výnosu z nákupu a následného prodeje tržního podílu. Za získání kontroly se proto v obchodním právu nepovažuje:

---

* Není-li výslovně uvedeno jinak, pak příklady byly získány z oficiálních Internetových stránek Úřadu na ochranu hospodářské soutěže v Brně – www.compet.cz – a to včetně textů rozhodnutí.

- Pokud banka nebo obchodník s cennými papíry nabývá akcie nebo podíly za účelem jejich prodej (tedy jde-li o naplňování předmětu podnikání obchod s cennými papíry).
- Pokud tržní podíl získá Fond národního majetku ČR nebo Pozemkový fond ČR – zde na dobu 12 měsíců od získání kontroly.

5. Blokované výjimky pro franchising

Na základě zmocnění obsaženého v ust. § 6a ZOHS je Úřad oprávněn vydat obecné výjimky ze zákazu dohod narušujících soutěž (vžitá terminologie – „blokované výjimky“). Úřad vymezí obecné podmínky, které musí být soutěžiteli splněny, aby se jejich dohody považovaly za schválené. Soutěžitelé pak jednotlivé dohody Úřadu pouze ohlašují a o povolení individuální výjimky již nežádají. Samotné blokované výjimky mají povahu vyhlášky Úřadu a jsou tedy obecně závazným právním předpisem podzákonné právní síly.

Na podkladě tohoto zmocnění vydal Úřad vyhláškou 5/2000 Sb.⁸ blokované výjimky pro franchising⁹. Dle těchto blokovaných výjimek se zákaz dohod narušujících soutěž nepoužije na franchisingové smlouvy, jejichž smluvními stranami jsou dva soutěžitelé, a které obsahují některé z ujednání obsažených v § 3 vyhlášky. Blokované výjimky se vztahují pouze na distribuční franchising. Franchising průmyslový (výroba zboží) a franchising velkoobchodní zůstávají nepovolenými dohodami i nadále.¹⁰

V blokovaných výjimkách se poprvé vůbec objevuje legální definice franchisingu v českém právu, byť jen pro účely těchto blokovaných výjimek. Za franchising se považuje: Dohoda mezi soutěžiteli, v rámci které jedna strana, poskytovatel práv, poskytne druhé straně, nabyvateli frančizy (pozn. autora: franchisingu), za určitou úplatou nebo jinou majetkovou hodnotu právo využívat soubor práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, nebo některá práva z tohoto souboru vztahující se na ochranné známky, obchodní jméno, označení provozoven, patenty, užité vzory, průmyslové vzory, autorská práva, know-how nebo jiná práva obdobného charakteru, která mají být využívána při prodeji zboží nebo poskytování služeb, a to pro účely odbytu určitých typů zboží nebo služeb, přičemž předmětem dohody musí být alespoň závazky vztahující se na:

-
8. Celý název právního předpisu zní: Vyhláška Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o povolení obecné výjimky ze zákazu dohod narušujících soutěž podle § 3 odst. 1 a §4 odst. 1 zákona č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění zákona č. 286/1993 Sb., pro určité druhy dohod o frančize.
  9. Autor se v tomto textu drží zažitě terminologie – termínu „franchising“. Legální termín „frančiza“ dle názoru autora nelze považovat za dostatečně vžitý. Taktéž počestění cizojazyčného termínu „franchising“ na termín „frančiza“ autor nepovažuje za šťastný, i když autor nepopírá, že počestění podle pravidel českého pravopisu možné je. Autor v době odevzdání tohoto příspěvku považuje toto počestění za obdobně nezdařilé, jako je počestění termínu „make up“ na „mejkap“.
  10. Za franchising distribuční se považuje prodej zboží nebo poskytování služeb spotřebitelům. Za franchising velkoobchodní je pak nutno považovat prodej zboží podnikatelům za účelem jeho dalšího prodeje.

1. užívání společného obchodního jména nebo označení provozovny a jednotný celkový vzhled smluvních prostor anebo dopravních prostředků,
2. předání know-how poskytovatelem frančizy (pozn. autora: franchisingu) jejímu nabyvateli,
3. průběžné poskytování obchodní nebo technické pomoci nabyvateli frančizy ze strany poskytovatele frančizy.

Vyhláška dále obsahuje výklad klíčových pojmů – hlavní nabyvatel, zboží poskytovatele, smluvní provozovna, know-how, utajený, podstatný a identifikovatelný soubor, konkurenční zboží, konkurenční služby.

Blokové výjimky připouštějí pro franchising některá omezení soutěže, která jsou u jiných kontraktů považována za nepovolená. Jedná se o tato omezení:

- exkluzivita franchisingu na smluvním území, spočívající v:
  - neposkytnutí franchisingu třetí osobě poskytovatelem, nebo
  - zdržení se poskytovatele ve využívání franchisingu, nebo
  - zdržení se nabyvatele franchisingu v dodávání zboží poskytovatele franchisingu,
- zdržení se hlavního nabyvatele franchisingu od poskytnutí franchisingu mimo smluvené území,
- zdržení se nabyvatele využití franchisingu mimo smluvené provozovny,
- zdržení se nabyvatele ve vyhledávání partnerů a/nebo zákazníků mimo smluvené území,
- zdržení se nabyvatele ve výrobě či prodeji konkurenčního zboží nebo poskytování konkurenčních služeb ve vztahu k poskytovateli franchisingu.¹¹

Takové dohody o distribučním franchisingu se nepovažují za nepovolené.¹²

Výčet povolených závazků smluvních stran ve franchisingové dohodě jsou vymezeny v §§ 3 a 4 vyhl. Výslovně jsou povoleny tyto závazky:

- exkluzivita franchisingu (poskytovatel: neposkytne třetí osobě, sám nebude vykonávat, sám dodávat zboží soutěžitele třetím osobám),
- omezení nabyvatele franchisingu sublicencovat dále,
- závazek nabyvatele využívat franchising pouze ve smluvených provozovnách,
- závazek nabyvatele nevyhledávat spotřebitele mimo smluvené území,
- závazek nabyvatele neužívat konkurenční suroviny apod. (s výjimkou náhradních dílů!),
- povinnost mlčenlivosti nabyvatele,
- zpětná informační vazba vč. závazku o zpětném využívání know-how,
- závazek nabyvatele zdržet se využití know-how pro jiné než smluvní účely,
- závazek účasti na workshopech,

---

11. Zakázaným zůstává ujednání o omezení výroby prodeje příslušenství nebo náhradních dílů – § 3 písm. a) Vyhl. 5/2000 Sb. Úřad opomněl do textu zahrnout vývoj příslušenství nebo náhradních dílů.

12. Tento režim ve svém důsledku znamená, že žádná ze smluvních stran nemusí Úřad žádat o udělení výjimky ani hlásit vznik franchisingového vztahu.

- závazek nabyvatele využití obchodních metod vyvinutých poskytovatelem, do-
držování standardů,
- smluvená možnost kontroly nabyvatele poskytovatelem.

V § 6 Vyhl. jsou pak uvedeny závazky, které se nadále považují za nedovolené (a tedy neplatné):

- vzájemný franchising dvou konkurenčních subjektů (de facto fúze),
- zabraňování nabyvateli získat zboží od jiných nabyvatelů franchisingu,
- zabraňování získání zastupitelného zboží z jiných zdrojů,
- zabraňování udělení souhlasu k získání zastupitelného zboží, není-li to odůvodně-
no zachováním kvality, společné identity, dobré pověsti sítě etc.,
- určování cen (doporučování cen je povoleno),
- utajování know-how po ukončení smlouvy (vztahu) i v případě, že se stane veřejně
známým.

Dále jsou zakázány franchisingy, pokud:

- se dvě třetiny zboží na trhu realizují (mají realizovat) pomocí franchisingu,
- franchisingové dohody o zboží, které není na trhu soutěži vystaveno vůbec nebo
není vystaveno účinné soutěži – zboží má tržní podíl 30 % a více na celostátním
trhu,
- nabyvatelé jednají ve vzájemné shodě (ceny) – cenový kartel,
- dohoda zakazuje přemístění provozovny nebo prodej franchisingového podniku.

Význam těchto ustanovení spočívá i v tom, že jsou interpretačními pravidly pro
další výslovně nepopsaná omezení soutěže. Podle ust. § 6 Vyhl. může být udělena
i výjimka pro distribuční franchisingy, které narušují soutěž obdobně jako je uvede-
no v §§ 3 a 4 Vyhl. a zároveň neobsahují žádný z taxativně vymezených zakázaných
závazků nebo nejsou uzavírány v zakázané situaci (§ 5 Vyhl.). Na tyto dohody může být
udělena individuální výjimka. Režim udělení je ovšem preferován proti obecné úpravě.
Podle § 6 Vyhl. soutěžitelé předloží návrh dohody Úřadu postupem podle § 3 odst. 5
ZOHS. Pokud se Úřad do dvou měsíců nevyjádří, že výjimku nepovoluje, tak platí, že
výjimka byla udělena.¹³

Veškerá privilegia Vyhl. se vztahují nejen na (prvotní) distribuční franchising, ale
také na jeho další sublicencování (sub-franchising) – tj. na další poskytování oprávně-
ným hlavním nabyvatelem franchisingu dalším nabyvatelům. Účinnost Vyhl. nastává
k 1. 3. 2000.

6. Zneužití závislosti

V době odevzdání tohoto příspěvku je Parlamentem České republiky projednáván
zákon, kterým se mění zákon č. 63/1991 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Tento

13. Obdobná konstrukce udělování souhlasu byla v minulosti uplatňována u souhlasu obecního úřadu
s uzavřením nájemní smlouvy na nebytový prostor.

zákon (dále jen „novela“) byl projednán v Poslanecké sněmovně a odsouhlasen ve třetím čtení dne 27. 1. 2000. Z přítomných 179 poslanců se pro návrh vyslovilo 102, proti návrhu pak 50. Návrh byl přijat ve znění sněmovního tisku 207 ve znění schválených pozměňovacích návrhů.¹⁴ Pro jeho podporu se vyslovili poslanci napříč politickým spektrem, a proto autor zařazuje stručný přehled o novinkách, které tento návrh přináší do českého soutěžního práva. Autor si je samozřejmě vědom, že schválení Poslaneckou sněmovnou neznamena samo o sobě přijetí novely, ale vzhledem k výše naznačenému hodnocení schvalujících poslanců, a dále k tomu, že návrh integruje do českého práva některé instituty běžné v členských státech EU¹⁵ rozhodl se věnovat této novele prostor ještě před jejím schválením Senátem ČR a signací Prezidentem republiky. Autor konečně upozorňuje čtenáře, že právní předpis je platný ode dne rozeslání částky Sbírkky předpisů, ve které byl publikován. O aktuálním stavu je možno přesvědčit se na oficiálních Internetových stránkách Sbírkky předpisů ČR.¹⁶ Další text nechť čtenář bere de lege ferenda nebo de lege lata podle toho, zda-li došlo k publikaci novely ve Sbírce předpisů nebo nikoliv (např. pro odmítnutí novely Senátem).

Do ZOHS se navrhuje zařadit § 9a pojmenovaný Zneužití ekonomické závislosti. Zneužití ekonomické závislosti je definováno demonstrativně. Zneužíváním ekonomické závislosti je zejména:

- přímé nebo nepřímé požadování peněžních či nepeněžních plnění za vstup do evidence soutěžitele v postavení odběratele,
- přímé nebo nepřímé požadování peněžních či nepeněžních plnění za zařazení zboží do prodeje soutěžitelem v postavení odběratele,
- přímé nebo nepřímé požadování nepřiměřených peněžních či nepeněžních plnění za výhodné umístění zboží v provozovně 2c)** soutěžitele v postavení odběratele,
- neodůvodněné přímé nebo nepřímé požadování dodatečných změn v již uzavřené smlouvě,
- přímé nebo nepřímé požadování dodatečných bezplatných služeb k již dohodnutému a uskutečňovanému plnění,
- přímé nebo nepřímé požadování nepřiměřeného příspěvku na úhradu nákladů na propagaci,
- přímé nebo nepřímé požadování nepřiměřených zvláštních slev a finančních zvýhodnění v souvislosti s otevřením provozovny soutěžitele v postavení odběratele nebo pořádáním jiných prodejních a obdobných akcí soutěžitelem v postavení odběratele,
- přímé nebo nepřímé požadování prodeje zboží se ztrátou, tj. za cenu nižší, než je součet výrobní ceny či nákupní ceny, ceny za dopravu a daně z přidané hodnoty, pokud tato cena není odůvodněna dobou minimální trvanlivosti či jiným obdob-

---

14. Obdobná konstrukce udělování souhlasu byla v minulosti uplatňována u souhlasu obecního úřadu s uzavřením nájemní smlouvy na nebytový prostor.

15. K tomu srov. důvodovou zprávu ke sněmovnímu tisku 207 – návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 63/1991 Sb. na adrese <http://www.psp.cz/>. Argumentace je rovněž podpořena odkazem na judikát Evropského Soudního dvora Bernard Keck and Daniel Mithouard z 24. 11. 1993 – tamtéž.

16. <http://www.sbirka.cz/>

** 2c) § 17 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

- ným důvodem, např. vadou zboží, poškozením obalu nebo sezónním výprodejem, u zboží, které podléhá rychlé zkáze 2d)** nebo které má podle zvláštního právního předpisu stanovenou časově omezenou minimální dobu trvanlivosti 2d)** a nebo jehož použitelnost a jakost je biologicky omezena,
- požadování doby splatnosti kupní ceny předmětu koupě či jeho části odběratelem delší než 15 dnů od jeho dodání,
  - vyžadování složení trvalé finanční zálohy před první dodávkou zboží na peněžní účet dodavatele, nečerpateľné po celé období trvání obchodních vztahů s odběratelem, a to vždy pod hrozbou odmítnutí nebo omezení plnění od ekonomicky závislého soutěžitele nebo jiného nepřiměřeného znevýhodnění.

Zneužití ekonomické závislosti se zakazuje. Ekonomickou závislostí se rozumí takový vztah smluvních stran, ve kterém je svoboda kontraktace de facto omezena tím, že soutěžitel se slabším postavením prakticky nemá možnost volby, chce-li se na trhu udržet. Za tato jednání bývají často odsuzovány obchodní řetězce, byť prozatím jen morálně. Slovy ZOHS se ekonomickou závislostí rozumí (§ 9a odst. 1): *Ekonomickou závislostí se pro účely tohoto zákona rozumí takový vztah soutěžitelů, v jehož rámci vyjednávací pozice jednoho ze soutěžitelů, vyplývající z charakteristických znaků uvedených v odstavci 2, mu umožňuje vstupovat do smluvního vztahu s ekonomicky závislým soutěžitelem za podstatně výhodnějších podmínek, než by tomu bylo bez takové vyjednávací pozice. Ekonomicky závislým soutěžitelem je soutěžitel, který je nucen přistoupit na nevýhodné obchodní podmínky, neboť nemá možnost volby jiného způsobu nákupu nebo odbytu zboží s obdobným rozsahem plnění za oboustranně vyvážených obchodních podmínek.*¹⁷

Interpretační pravidlo je obsaženo v odst. 2 cit. ustanovení. Při posuzování existence ekonomické závislosti jako předběžné otázky se úřad zabývá zejména: velikostí tržního podílu soutěžitele na relevantním trhu, možností volby, rozsahem vyžadovaných podmínek, mírou možného narušení soutěže, mírou známosti označení soutěžitele apod. Za soutěžitele se silným finančním zázemím ZOHS považuje takového soutěžitele, který za minulé účetní období vykázal celkový roční obrat ve výši alespoň 2 miliardy Kč. Za soutěžitele se silným finančním zázemím se soutěžitel považuje také tehdy, když bylo této hranice obratu dosaženo celkově soutěžitelem a osobou (osobami), kterou je ovládán.¹⁸ V souvislosti se zavedením tohoto institutu do českého právního řádu se také mění další ustanovení ZOHS tak, aby byl Úřad oprávněn vést řízení v těchto věcech. Konečně novela obsahuje zmocnění Vládě ČR k vydání nařízení vlády, kterým vláda může stanovit bližší podmínky pro zjišťování ekonomické závislosti (doplnění textu § 22 ZOHS).

---

17. K tomu srov. důvodovou zprávu ke sněmovnímu tisku 207 – návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 63/1991 Sb. na adrese <http://www.psp.cz/>.

18. S výjimkou držení podílu bankou nebo obchodníkem s cennými papíry.

** 2d) § 2 písm. o) a p) zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

RÉSUMÉ

This article refers to new legal institutes in Czech competition law and provides short introduction to valid competition law (fusion of entrepreneurs, bussiness monopoly and dominance, cartels). This article also brings short introduction to new law – Notice of Office for protection of bussiness competition nr. 5/2000 on General exceptions for franchising. And last but not least – this article brings very first review of new Bill of Act that changes Act of Parliament (of the Czech Republic) nr. 63/1991 Sb., on protection of bussiness competition. This Bill determines new illegal bussiness behavior – misuse of economical dependence.

Keywords: bussiness, competition, dominance, economical dependence, franchising, goods, European Union, Government of the Czech Republic, monopoly, protection, Office for protection of bussiness competition of the Czech Republic, service.

Legal resources: Act of Parliament (of the Czech Republic) nr. 63/1991 Sb., on protection of bussiness competition, Notice of Office for protection of bussiness competition nr. 5/2000 on General exceptions for franchising, Bill of Act (nr. 207 House of Common of Parliament of the Czech Republic) that changes Act of Parliament (of the Czech Republic) nr. 63/1991 Sb., on protection of bussiness competition.